

Landskabsanalyse

Metodebeskrivelse

Syddjurs Kommune

Dato: 24. november 2023

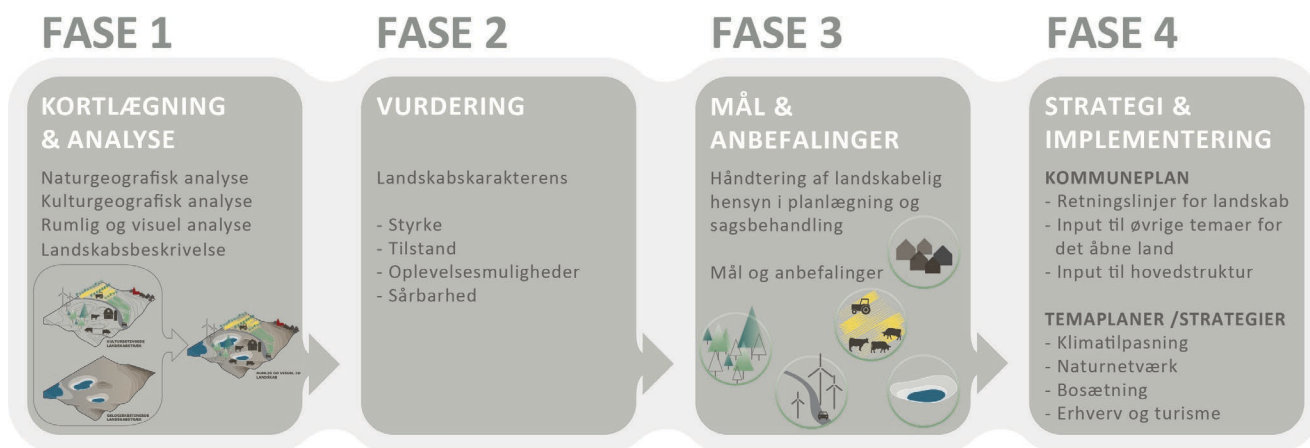
Indhold

1	Landskabskaraktermetoden	2
1.1	Landskabsområder.....	2
1.2	Analyse og beskrivelse - Landskabets bærende karaktertræk.....	2
1.2.1	En systematisk opbygning.....	3
1.3	Vurdering af landskabets karakter.....	3
1.3.1	Landskabskarakterens styrke.....	4
1.3.2	Landskabskarakterens tilstand.....	4
1.3.3	Landskabskarakterens oplevelsesmuligheder.....	5
1.3.3.1	Stedbunden oplevelse	5
1.3.3.2	Oplevelsesrigt enkeltelement	5
1.3.3.3	Særlige udsigter	5
1.3.4	Landskabskarakterens sårbarhed.....	6
1.4	Målsætning og anbefalinger.....	6
1.4.1	Målsætninger for landskabets karakter.....	6
1.4.2	Anbefalinger til landskabelige hensyn.....	7

1 Landskabskaraktermetoden

Landskabskaraktermetoden er en metode til at analysere og beskrive landskabets kendetegn, samt at vurdere landskabets kvaliteter og sårbarheder.

Landskabsanalysen formidler metodens fase 1-3, som den er illustreret på figuren nedenfor.

Anvendelsen af metoden er tilpasset kommunens behov og fokus på, at landskabsanalysen er et arbejdsredskab til sagsbehandling og forvaltning.

1.1 Landskabsområder

Landskabet i Syddjurs Kommune er inddelt i 22 landskabsområder, der hver især er unikke i deres karakter og dermed adskiller sig fra de omkringliggende landskaber.

Kommunens inddeling i landskabsområder er lavet på baggrund af kortanalyser samt besigtigelser af landskabet.

Kortanalyserne er lavet i GIS og forholder sig til landskabets geologi (bl.a. geologiske dannelse, jordart, lavbund) og kulturhistoriske udvikling (bl.a. høje og lave målebordsblade, topografiske kort, ortofotos, ejerlavsgrenser mv.).

Den endelige afgrænsning af landskabsområderne er fastlagt ved besigtigelser af landskabet, hvor de rumlige og visuelle forhold er vurderet (skala, rumlighed, kompleksitet, udsigter mv.).

1.2 Analyse og beskrivelse - Landskabets bærende karaktertræk

Med landskabskaraktermetoden laves en systematisk beskrivelse af landskabets bærende karaktertræk inden for hvert af de kortlagte landskabsområder.

Landskabsområderne er afgrænset så de karaktertræk, der især kendetegner landskabet inden for det enkelte område, adskiller sig fra karakteren i de omgivende landskaber. Disse karaktertræk er landskabets hovedkarakter og betragtes som områdets landskabsidentitet.

Der er lagt vægt på, at beskrivelsen af landskabets karakter er forholdsvist kortfattet og fokuserer på de bærende landskabstræk (landskabets hovedkarakter). Hensigten er at give læseren et "billede på nethinden" af landskabets karakter uden at blive forstyrret af detaljerede beskrivelser.

Der vil altid være en vis diversitet i landskabets udtryk inden for et landskabsområde. Er der tale om mindre variationer, betragtes de som en del af landskabets hovedkarakter. Hvis variationerne i en del af landskabsområdet er så store, at de bærende karaktertræk er anderledes en hovedkarakteren, er denne del af området afgrænset og beskrevet som et delområde.

Beskrivelsen af delområdet er mere kortfattet, men indeholder samme elementer som beskrivelsen af hovedkarakteren.

1.2.1 En systematisk opbygning

Beskrivelsen af landskabets bærende karakter følger en systematisk opbygning, der er ensartet for hvert landskabsområde:

Geologisk betingede karaktertræk

- Terrænformer
- Kystkarakter
- Jordart
- Hydrologiske forhold

Kulturbetingede karaktertræk

- Landskabskarakterens oprindelse
- Dyrkningsstruktur
- Bevokningsstruktur
- Bebyggelsesstruktur
- Indhold af tekniske anlæg
- Kulturhistoriske spor i landskabet

Rumlige og visuelle forhold

- Skala, kompleksitet og struktur
- Rumlig afgrænsning og udsigtsmuligheder
- Påvirkning fra bebyggelse og tekniske anlæg
 - Bebyggelse
 - Tekniske anlæg
- Visuelle relationer til de omgivende landskaber
 - Det kystorienterede landskab

1.3 Vurdering af landskabets karakter

På baggrund af analyse, besigtigelse og beskrivelse af landskabet, er landskabets karakter vurderet efter landskabskaraktermetodens principper. Vurderingerne er beskrevet under hvert enkelt landskabsområde samt angivet på kort.

Vurdering af landskabets karakter omfatter en vurdering af landskabskarakterens styrke, tilstand, oplevelsesmuligheder og sårbarhed. Metoden til vurderingerne er beskrevet nedenfor.

Landskabskarakterens
Styrke

Landskabskarakterens
Tilstand

Landskabskarakterens
Oplevelsesmuligheder

Landskabskarakterens
Sårbarhed

1.3.1 Landskabskarakterens styrke

Landskabskarakterens styrke er fastlagt på baggrund af en sammenvejning af de tre nedenstående parametre:

- *Hvor tydeligt er de bærende landskabskarakter afspejlet i landskabet?*
- *Hvor tydelig er landskabskarakterens kulturbetingede oprindelse?*
- *Hvor godt det naturlige samspil mellem naturgrundlag og kulturbetinget anvendelse?*

Et landskab kan vurderes særligt karakteristisk, karakteristisk eller karaktersvagt. I mindre delområder kan landskabskarakteren være helt anderledes og vurderes derfor kontrasterende.

Vurderingen af landskabskarakterens styrke tager altid udgangspunkt i de bærende landskabstræk/hovedkarakteren, der er defineret for det enkelte landskabsområde, samt landskabskarakterens kulturbetingede oprindelse.

Landskabskarakterens oprindelse knytter sig til den kulturhistoriske periode eller begivenhed, der senest har sat et markant præg på landskabets karakter. Ofte er det landboreformernes gennemførelse i slutningen af 1700-tallet eller starten af 1800-tallet, men kan også være omfattende skovrejsningsprojekter, store vådområdeprojekter eller betydelig byudvikling. Fælles er, at ændringerne markant har ændret landskabets karakter.

Et naturligt samspil mellem naturgrundlag og den kulturbetingede anvendelse er eksempelvis, at der er afgrænsset eng på lavbundsarealer uden afvanding og dyrkede marker i det mere højtliggende terræn. Et dårligt samspil er eksempelvis at lavbundsarealer er kunstigt afvandet for at muliggøre opdyrkning.

Vurderingerne er afgrænset på kort.

1.3.2 Landskabskarakterens tilstand

Landskabskarakterens tilstand er fastlagt på baggrund af en sammenvejning af de tre nedenstående parametre:

- *Hvor intakt er de karaktergivende strukturer i forhold til landskabskarakterens kulturbetingede oprindelse?*
- *Hvor god den vedligeholdelsesmæssige tilstand af de karaktergivende strukturer og elementer?*
- *I hvor høj grad er landskabet visuelt påvirket af tekniske anlæg og byggeri?*

Landskabets karakter kan vurderes i god, middel eller dårlig tilstand.

Vurderingen af landskabskarakterens tilstand tager altid udgangspunkt i de bærende landskabstræk/hovedkarakteren, der er defineret for det enkelte landskabsområde, samt landskabskarakterens kulturbetingede oprindelse.

Landskabskarakterens intakthed i forhold til dens oprindelse siger eksempelvis noget om, hvor intakt landboreformens udskiftningsmønster fremstår i landskabet udtrykt i det mønster, som hegn og diger tegner. Det siger noget om, i hvor høj grad naturlige lavbundsområder fremstår opdyrket eller som vådområder, samt i hvor høj grad hovedgårdslandskabernes karakteristiske strukturer er intakte.

Den vedligeholdelsesmæssige tilstand forholder sig til de enkelte elementers udtryk, eksempelvis om hegn udgør sammenhængende, tætte strukturer i landskabet, eller om de fremstår vejrlidte og hullede. Også bebyggelsen er ofte betydende for landskabets vedligeholdelsesmæssige udtryk.

Graden af visuel påvirkning vurderes ud fra omfanget af synlige elementer, der medfører en visuel påvirkning af landskabets samlede udtryk. Påvirkningen kan komme fra elementer såvel inden for som uden for landskabsområdet.

Vurderingerne er afgrænset på kort.

1.3.3 Landskabskarakterens oplevelsesmuligheder

Landskabskarakterens oplevelsesværdi kan knytte sig til en stedbunden oplevelse, et særligt oplevelsesrigt enkeltelement samt særlige udsigter.

1.3.3.1 Stedbunden oplevelse

Vurderingen af oplevelsesrige landskaber handler om at afgrænse de landskaber, der på grund af deres karakter rummer en særlig fortælling om landskabet og deraf en særlig oplevelsesværdi.

De særlige landskabsoplevelser, der knytter sig til et sted, omfatter ofte ådale og kyst, der har en spændende geologi og ofte også et rigt naturindhold, men kan også være landskabsområder, der tydeligt afspejler en kulturhistorisk fortælling eller i øvrigt har en naturpræget karakter med oplevelsesværdi.

De oplevelsesrige landskaber har en veldefineret grænse i landskabet, der eksempelvis følger ejerlavsgrenser, hegn, diger eller lavbundsområders oprindelige udbredelse.

1.3.3.2 Oplevelsesrigt enkeltelement

I landskabet kan enkeltelementer fremstå særligt oplevelsesrige på grund af deres placering i landskabet som orienteringspunkt og/eller som kulturhistorisk element, der formidler en historie.

Oplevelsesrige enkeltelementer kan f.eks. være landsbykirker, der ofte er placeret i kanten af landsbyerne og højt i terræn, ligesom det kan være gravhøje, der optræder visuelt fremtrædende i landskabet, og derved tilfører landskabet en særligt oplevelse.

1.3.3.3 Særlige udsigter

Den del af landskabet, der har en visuel relation til kysten, er generelt præget af udsigter med en landskabelig oplevelsesværdi. Disse udsigter strækker sig på tværs af det kystorienterede landskab med en vandflade i baggrunden. I Syddjurs Kommune, hvor kysterne af afgrænset mod de halvlukkede vige, Kalø Vig og Ebeltoft Vig, rækker udsigterne ofte på tværs af vandfladen til modstående kyster, der således danner baggrund i udsigterne.

Afgrænsningen af disse landskaber med særlige udsigtsmuligheder følger derfor ofte afgrænsningen af kystforlandet, der netop er defineret som den del af landskabet, der som følge af terræn samt rumlige og visuelle forhold er orienteret mod kysten.

Øvrige landskaber kan også være præget af særlige udsigter, der vurderes at have landskabelig oplevelsesværdi. Det kan være landskaber, hvor landskabets terræn, arealanvendelse eller elementer skaber udsigter med særlige visuelle kvaliteter.

Oplevelsesværdierne er afgrænset på kort.

1.3.4 Landskabskarakterens sårbarhed

Vurderingen af landskabskarakterens sårbarhed tager udgangspunkt i, hvilke funktioner eller rumlige og visuelle forhold, der er nødvendige for at opretholde landskabets bærende karaktertræk eller oplevelsesmæssige kvaliteter. Herved kan landskabskarakterens sårbarhed i forhold til en række aktuelle eller potentielle ændringer vurderes.

- *Hvilke karaktertræk er væsentlige for at opretholde landskabets bærende karaktertræk?*
- *Hvor sårbare er landskabets bærende karaktertræk over for ændringer inden for kystnærhedszonen?*
- *Skovrejsning?*
- *Naturudvikling?*
- *Landbrugsbyggeri / stort byggeri i landzone?*
- *Byudvikling og byrand?*
- *Nye tekniske anlæg?*

Sårbarhedsvurderingen er en diskussion af landskabskarakterens sårbarhed over for en række definerede emner. Landskabskarakteren er som udgangspunkt sjældent generelt sårbar eller ikke sårbar. Sårbarheden afhænger af, hvilken ændring der ønskes gennemført, og hvordan ændringen realiseres.

Landskabet vurderes sårbart over for en given ændring, hvis den vil ændre landskabets karaktertræk, væsentligt påvirke oplevelsen af landskabet eller bryde særlige strukturer, der er karaktergivende for landskabet. Ofte er landskaber, der er vurderet særligt karakteristiske eller særligt oplevelsesrige, sårbare.

Sårbarhedsvurderingen er den diskussion, der i høj grad ligger til grund for de formulerede anbefalinger. Derfor indgår sårbarhedsvurderingen også som en del af de samlede anbefalinger til landskabelige hensyn for de enkelte landskabsområder.

Sårbarhedsvurderingen er ikke afgrænset på kort, da landskabet inden for samme geografi kan være sårbart over for nogle typer ændringer og ikke over for andre.

1.4 Målsætning og anbefalinger

Ved af sammenholde vurderingerne af landskabet i hvert enkelt landskabsområde, er der defineret målsætninger for landskabskarakteren og formuleret anbefalinger til håndtering af landskabsinteressen i planlægning og sagsbehandling. Mål og anbefalinger er angivet under hvert enkelt landskabsområde.

1.4.1 Målsætninger for landskabets karakter

De strategiske mål fastlægges på baggrund af vurderingerne af landskabskarakterens styrke, tilstand og særlige oplevelsesmuligheder ved hjælp af følgende matrice:

Styrke Tilstand	Særligt karakteristisk	Karakteristisk	Karaktersvag	Kontrasterende
God	Beskytte	Vedligeholde	Ændre	Konkret vurdering
Middel	Beskytte	Vedligeholde	Ændre	Konkret vurdering
Dårlig	Beskytte og forbedre	Vedligeholde og forbedre	Ændre	Konkret vurdering

Hvis et område er vurderet at have særlige oplevelsesmuligheder, løfter det det strategiske mål et niveau (rykker ét felt til venstre). Dvs. et område, der er vurderet karakteristisk, i middel tilstand og med visuelle oplevelsesmuligheder får det strategiske mål *beskytte* i stedet for *vedligeholde*.

Målsætningen siger noget om, i hvilke landskaber der bør lægges særlig vægt på at understøtte og bevare de landskabstræk, der i dag kendetegner landskabet, og hvilke landskaber der er mere robuste over for ændringer.

Målsætningen kan være at beskytte, at vedligeholde eller at udvikle landskabets karakter. Målsætningen kan suppleres med en målsætning om at forbedre landskabets karakter, hvis landskabskarakterens tilstand er vurderet dårlig.

Målsætningen af landskabskarakteren er lavet i overensstemmelse med landskabskaraktermetodens principper og med afsæt i de gennemførte vurderinger. Målsætningen er således lavet ud fra en ren landskabsfaglig betragtning og knytter sig til et konkret område. Ligesom vurderingerne omfatter målsætningerne alle dele af kommunens landskab.

1.4.2 **Anbefalinger til landskabelige hensyn**

Med udgangspunkt i analyse, vurdering og målsætning for landskabets karakter, er der formuleret anbefalinger til, hvordan de landskabelige hensyn i de enkelte dele af kommunen kan varetages i planlægning og sagsbehandling.

Anbefalingerne forholder sig til samme emner som sårbarhedsvurderingen, og tager afsæt i en konkret vurdering af landskabets sårbarhed over for ændringer samt målsætningerne for landskabets karakter. Sårbarhedsvurdering indgår derfor også i samme afsnit som anbefalingerne.